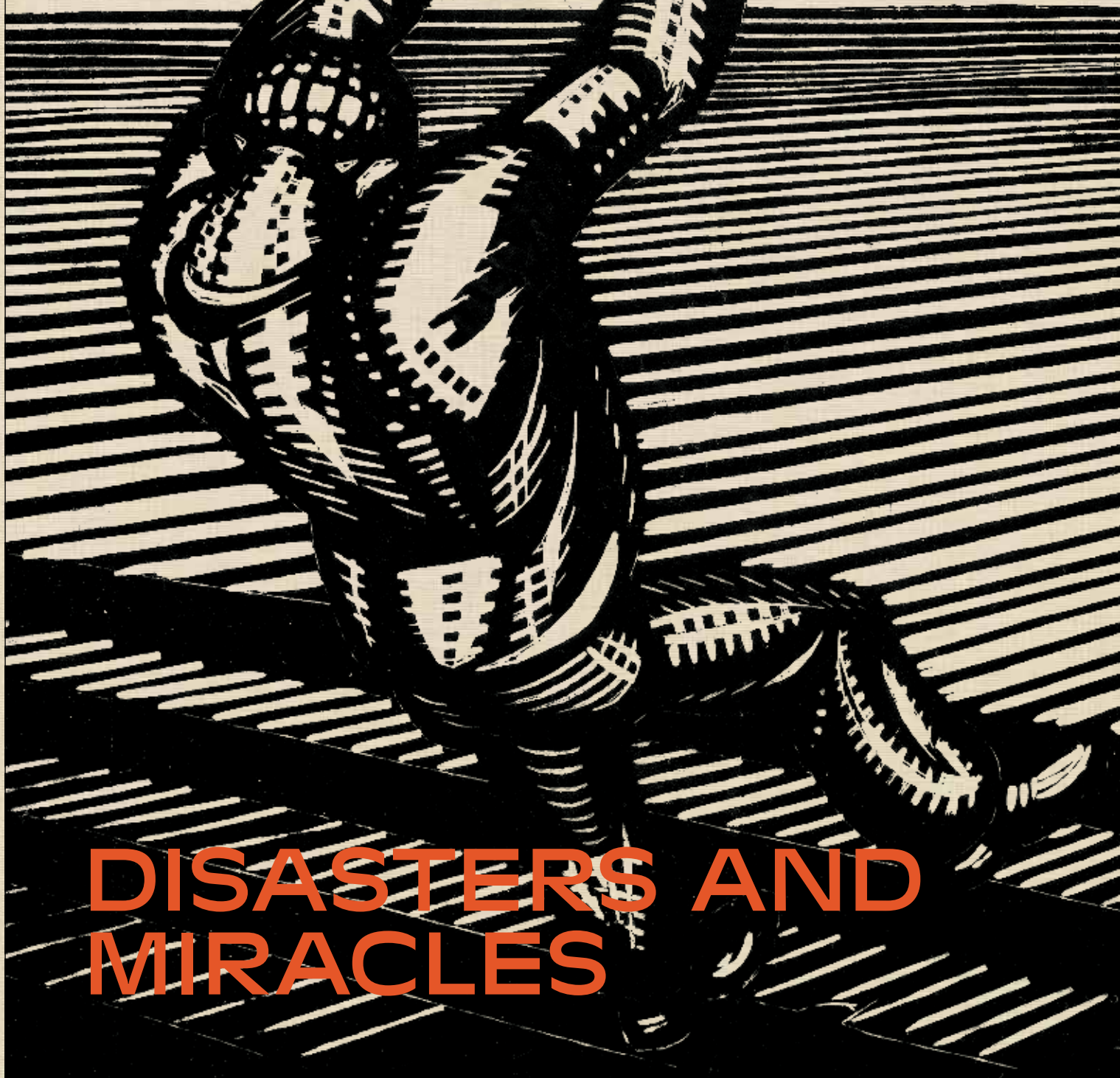

KATASTROFER OG MIRAKLER

KATASTROFER OG MIRAKLER
Palle Nielsen 100 år

DISASTERS AND MIRACLES

DISASTERS AND MIRACLES
Palle Nielsen 100 years

Dette katalog er udgivet i forbindelse med udstillingen

KATASTROFER OG MIRAKLER
Palle Nielsen 100 år

Fuglsang Kunstmuseum
26. juni – 13. september 2020,
Skovgaard Museet
26. september – 10. januar 2020 og
Kunstmuseet i Tønder
30. januar – 2. maj 2021

Tekster: Liza Kaaring
Redaktion: Amalie Marie Laustsen,
Liza Kaaring og Kathrine
Svanum Andersen

Korrektur: SprogBiz
Oversættelser: SprogBiz
Grafisk design: Studio Atlant
Skrifttyper: Antique Olive FL &
Neue Haas Grotesk

Papir: Scandia 2000 Smooth
Tryk: Søren Hørdum,
Clausen Grafisk

Oplag: 1050
ISBN: 978-87-93473-18-8

Udgiverne har gjort deres bedste for at opnå den korrekte ophavsretlige kreditering ad materiale trykt i denne bog. Såfremt der mangler kreditering af rettighedshaverne, bedes disse henvende sig til Fuglsang Kunstmuseum.

© Forfatteren, Fuglsang Kunstmuseum,
Skovgaard Museet og MSJ – Kunstmuseet
i Tønder

Printet i Danmark 2020

Fotokrediteringer

Fig. 1: Erik Betting, pressehuset
Fuglsang
Kunstmuseum: Ole Akhøj
Skovgaard
Museum: Ole Misfeldt
Kunstmuseet
i Tønder: Kenneth Stjernegaard
Palle Nielsen
Samlingen: Ole Akhøj
Statens Museum
for Kunst: SMK Foto/
Jakob Skou-Hansen

Billedrettigheder
© Palle Nielsen / VISDA

Mennesker falder igen og igen i Palle Nielsens billeder (Fig. 26). Ned ad trapper, fra hustage, ud ad vinduer og på gaden (Fig. 27). Nogle bliver kastet til jorden af en trykbølge, andre bliver samlet op af engle i sidste øjeblik (Fig. 28). Men i de fleste tilfælde falder menneskene uden nogen ydre årsag. Faldet opstår uprovokeret og spontant og fremstår dermed nærmest som et symbol eller en metafor for det at falde. Det faldende menneske er mere end bare det enkelte menneske, der falder. Det er også et billede på hele menneskeheden.

Temaet om menneskehedens fald var et påtrængende emne i tiden efter Anden Verdenskrig og Holocaust, der betød, at mange havde mistet troen på det gode i mennesket. Udviklingen af atombomben betød samtidig, at en total udslettelse af menneskeheden nu var en mulighed. I denne situation blev den eksistentiale filosofi med franske Jean-Paul Sartre i spidsen én af tidens vigtigste intellektuelle retninger, som ingen på daværende tidspunkt kunne være uden bevidsthed om. Påvirkningen fra denne strømning, i kombination med Nielsens fascination af både de store russiske forfattere Fjodor Dostojevskij, Lev Tolstoj og Maksim Gorkij og af den danske filosof Søren Kierkegaard, må formodes at have været bestemmende for den ansvarsfølelse over for den samlede menneskeheds vilkår, som kommer til udtryk i Nielsens tidlige faldmotiver. Som i Sartres eksistentialisme er individets handlinger tæt forbundne med menneskeheden, fordi den enkelte i sine handlinger har et ansvar for hele menneskeheden. Denne gensidige forbundethed mellem individet og medmennesket, individet og menneskeheden er et gennemgående træk i Nielsens værker.

Som det eksempelvis gælder for faldmotiverne i *Orfeus og Eurydike I* gik Nielsens bekymring typisk på både det almene og det personlige plan (Fig. 29). Her handler det således både om Orfeus' sorg over Eurydikes død og om kunstnerens sorg over verdens tilstand. Der er tale om et dobbelt fald, et dobbelt perspektiv, der findes i mange kunstneres værker, men som hos Nielsen er særligt fremtrædende. Som kunsthistorikeren Erik Fischer skriver i forordet til bogen *Orfeus og Eurydike. Første del*: "Har man én gang hæftet sig ved værkets to temaer, saa vagt omskrevne af ordene 'jalousi' og 'hærgen nutid', men med et væld af følelser gemt i disse begreber, følelser, som leddes og nuanceres helt ud i det uforklarlige, vil man se hvert blad som et panorama, der i eet drag omspænder hans eget, inderste, og visioner af den store verdens tilstande. Glidende, snigende forbinder de sig, disse to temaer, omklammerende hinanden ligesom i et haabløst spil af gensidige beskyldninger [...]"¹⁴

Hvor Orfeus' fald først og fremmest skyldes en indre storm, ser figuren i collagen *Komposition over Jeremias klagesange II, 22* fra 1957 snarere ud til at blive kastet eller slynget til jorden af en trykbølge fra en bombeeksplosion (Fig. 30). Der er altså tale om en ydre årsag til dette fald. Collagen er skabt i kølvandet på Sovjetunionens blodige nedkæmpelse af oprøret i Ungarn i efteråret 1956, og værket, hvis titel refererer til passager i Det Gamle Testaments klagesange, der handler om babylonierne erobring og ødelæggelse af Jerusalem omkring 586 f.Kr., læses typisk som Nielsens reaktion på disse begivenheder. Han fortalte selv, hvordan brugen af vold

i forbindelse med samtidens voldsomme politiske begivenheder, herunder Ungarn-oprøret, havde en stærk påvirkning på hans arbejde.¹⁵ Passagerne i klagesangene, som titlen refererer til, omhandler blandt andet den rædsel, som babylonierne spredte ved at slå Jerusalems indbyggere ihjel. Sangene er sørgesange, og i lighed hermed kan man se Nielsens collager som et udtryk for hans sorg over menneskets brutale gerninger. Sovjetunionens magtovertagelse i Ungarn skabte en overgang øget frygt for en tredje verdenskrig, og det er sandsynligt, at det er denne frygt, som collagen er skabt under indtryk af.

Nielsen undersøgte ligeledes motivet med mennesker, der bliver slynget afsted, i en række monotypier, der undersøger, hvad krigen og volden gør ved mennesker og deres kroppe (Fig. 31). Der er her tale om kroppe, der er magtesløse, modstandsløse og vægtløse. Samtidig fornemmer vi tydeligt kroppens tyngde og virkelighed, når de rammer jorden med hovedet og overkroppen først. Denne inciterende gengivelse af menneskekroppens tilstedeværelse, fylde og virkelighed er gennemgående for Nielsens fremstillinger af mennesker. Gennem fremstillingen af disse kroppe fortæller Nielsen ikke bare om menneskets følelser og relationer, men om dets forhold til det samfund og den verden, som det lever i.